

Algemene Ledenvergadering 13 oktober 2009 Historisch Geografische Vereniging Utrecht

Agenda

1. Opening

2. Mededelingen

3. Verslag ALV 7 oktober 2008 (bijlage I)

4. Algemeen Jaarverslag 2008-2009 (bijlage II)

5. Financieel Jaarverslag 2008-2009 en Begroting 2009-2010 (bijlage III)

6. Jaarverslag Webmaster (bijlage IV)

De website sinds vorig jaar online! Op www.hgvu.nl kunt u nieuws, foto's, verslagen etc. bekijken. Naast het online gaan van de HG VU heeft het bestuur afgelopen jaar in de ledenbrief een oproep gedaan voor het digitaal versturen van de ledenbrieven.

7. Lustrum 2005 en lustrum 2010

Aan het lustrum 2005 wordt gewerkt door Michiel Purmer en Saskia Kemperman, het gaat om een uitgave waarin 25 jaar HG VU wordt beschreven.

Voor het lustrum 2010 stelt het bestuur voor om de weekendexcursie dit jaar te organiseren in het buitenland. We willen het wel bij een weekendexcursie houden en er niet, zoals 5 jaar geleden, een weekexcursie van maken. Eventueel wordt de route van de excursie uitgegeven in een brochure zodat alle leden in de gelegenheid worden gesteld om de excursie te maken. Of we maken een boekje van alle excursies.

8. Bestuurswisseling en instemming (bijlage V)

Tijdens het verenigingsjaar heeft zich een bestuurswijziging voorgedaan. Rutger van Krieken, algemeen bestuurlid, heeft zijn functie neergelegd. Voorzitter Elyze Storms-Smeets heeft aangekondigd te stoppen met haar functie.

Oplossing: De vacature die ontstond, was ad-interim vervuld door Louis Strous. Hij is verantwoordelijk voor de website en de digitale nieuwsbrief. Patricia Braaksma wordt van algemeen bestuurslid voorzitter. Mocht u bezwaar willen maken tegen dit voorstel dan verzoeken wij u dit voor de ALV te laten weten aan Patricia Braaksma (070-7851621 of patricia.braaksma@wur.nl).

U wordt gevraagd in te stemmen met het voorgesteld bestuur.

9. Rondvraag en sluiting

NB: Voor de digitale veiligheid hebben we in bovengenoemd e-mailadres spaties rondom de @ gezet. Neem deze spaties niet over in uw mailprogramma.

Bijlage I: Verslag Algemene Ledenvergadering 7 oktober 2008 Historisch Geografische Vereniging Utrecht

Aanwezig: Patrick van Beek, Joost van den Boogert, Patricia Braaksma, Adrie Kerstens, Rutger van Krieken, Hans Renes, Meike Sauter (geen lid), Elyze Storms-Smeets, Louis Strous, Wendy van der Torre.

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet iedereen welkom. Er zijn helaas weinig leden. Dat komt waarschijnlijk doordat deze bijeenkomst op de eerste dinsdag van de maand wordt gehouden in plaats van op de tweede.

2. Mededelingen

Elyze Storms vertelt dat ze na dit jaar uit het bestuur gaat (5 jaar). Wij zoeken naar een nieuwe voorzitter of andere aanvulling. Kunnen we geen nieuwe voorzitter vinden, dan neemt Patricia Braaksma die taak op zich.

Er zijn geen mededelingen vanuit de leden.

3. Verslag ALV 9 oktober 2007 (bijlage I)

Het verslag van de ALV van 9 oktober 2007 wordt zonder aanpassingen vastgesteld.

4. Algemeen Jaarverslag 2007-2008 (bijlage II)

Wendy van der Torre geeft een toelichting op het Algemeen Jaarverslag. Er zijn dit jaar zeven lezingen georganiseerd. Deze zijn goed bezocht met gemiddeld 19 toehoorders.

De achtste lezing, de lezing-op-locatie in mei, ging dit jaar niet door vanwege een gebrek aan deelnemers. We vragen ons af waaraan dat kan liggen. Suggesties hiervoor waren: 'misschien houden mensen niet van activiteit', 'misschien willen mensen zich niet vooraf aanmelden', 'misschien trekt een externe spreker bij een lezing-op-locatie meer aan'. Wandeling en discussie in de stad Utrecht werden wel goed bezocht in het verleden. Voorstel is in ieder geval om de mei-lezing gewoon op de dinsdag te houden en dus niet naar een andere dag te verplaatsen; om er 'iets speciaals' in Utrecht van te maken met o.a. een externe spreker en/of een korte wandeling. Er werden geen wensen voor lezingen uitgesproken.

De weekendexcursie van 31 mei en 1 juni was ook dit jaar weer volgeboekt. Helaas zegde op het laatste moment één deelnemer af. Elyze Storms-Smeets, Louis Strous en Wendy van der Torre organiseerden de excursie met als thema: Religieus Erfgoed in het gebied tussen Nijmegen, Venlo en Eindhoven. Speciaal vermeld werden het toepasselijke overnachtingsadres: het tot hotel verbouwde zeventiende eeuwse klooster Elsendael in Boxmeer en het overheerlijke viergangen-diner aldaar.

Twee leden hebben zich uitgeschreven bij de HGUVU, tegenover vijf nieuwe inschrijvingen. We hebben in totaal 86 leden.

5. Financieel Jaarverslag 2007-2008 en Begroting 2008-2009 (bijlage III)

Patrick van Beek licht het financieel jaarverslag toe, waarbij hij drie voorstellen aan de orde laat komen. Het boekjaar wordt met een tekort afgesloten. De grootste kostenpost is de zaalhuur van de Kargadoor. Wegens verbouwing, is de huur omhoog gegaan. Om dit op te vangen, stelt de penningmeester voor de jaarlijkse contributie van de HGUVU met vijf euro te verhogen naar 20 euro. Dit voorstel wordt aangenomen.

Nieuwe leden kunnen zich gedurende het hele jaar aanmelden. De penningmeester stelt voor om het contributiebedrag per drie maanden omlaag te doen, zodat latere instappers naar verhouding minder betalen. Dit betekent dat vanaf oktober 20 euro wordt betaald, vanaf januari 12,50 en vanaf april 5 euro. Niet-leden, die aan de weekendexcursie deel willen nemen, betalen 5 euro bovenop de excursiekosten en worden automatisch lid voor het volgende jaar. Dit voorstel wordt aangenomen.

Een derde punt betreft de wanbetalers. Er zijn dit jaar diverse pogingen ondernomen om achterstallige contributie te achterhalen. De penningmeester stelt voor om wanbetalers, die na 3

keer een verzoek tot betaling nog niet betaald hebben, uit te schrijven als lid. Dit voorstel wordt aangenomen, mits bij de tweede aanmaning wordt aangegeven wat de consequenties/sancties op achterstallige betaling zijn.

De weekendexcursie is met 80 euro in de plus positief afgesloten. De penningmeester stelt voor om deze winst niet aan de excursiedeelnemers uit te betalen, maar om deze aan de algemene HG VU-rekening te schenken. Dit voorstel wordt aangenomen.

Tips voor besparing:

- * Stuur de ledenbrieven per e-mail.
- * Goedkopere accommodatie zoeken, zoals een (stads)pand van de universiteit of bij een organisatie die ons goed gezind is.

6. Website

Na twee jaar in de maak, is de website nu eindelijk online! Op www.hgvu.nl kunt u onder andere nieuws, foto's en verslagen bekijken. Het ontwerp is op de vorige ALV getoond en hier is, behalve de lettergrootte, niets aan veranderd. Het heeft lang geduurd voordat de website bij een ander hostingsbedrijf kon worden ondergebracht. Maar nu werkt het. In het komende jaar zal er goed gekeken worden naar het functioneren van de website en die waar nodig aanpassen.

Hiernaast willen we onder meer een gastenboek, een forum, nieuwsbrief en een fotoboek installeren en het archief uitbreiden. De ALV heeft bedenkingen bij het forum: wat wil je ermee bereiken? Is er genoeg inhoud, genoeg tijd voor onderhoud en zijn er genoeg gebruikers? De lezingen zijn immers het platform voor discussie. Een forum moet echt onderhouden worden: stellingen poneren, mensen trekken.

De website geeft in ieder geval een belangrijke interne informatie: het programma, verslagen, foto's en de agenda. Niet-leden kunnen ook algemene informatie over de vereniging vinden. Een contactformulier behoort ook tot de mogelijkheden, zodat mensen vragen en ideeën kunnen poneren. De ALV vraagt zich onder andere af of het bestuur hier tijd voor heeft, en wie dit gaat afhandelen.

Dit agendapunt werd wel positief afgesloten: "goed dat 'ie er is".

7. Lustrum 2005 en lustrum 2010

Deze winter (2008) wordt begonnen aan een boekje over 25 jaar HG VU door Michiel Purmer en Saskia Kemperman (Lustrum 2005). Over een jaar moet het gepresenteerd worden.

Ideeën mbt het Lustrum 2010: een buitenlandse excursie, een congres, intern of extern? De ALV stelt voor om de bekendheid van de HG VU te vergroten om meer leden te werven, maar dit hoeft niet het hoofddoel te zijn van het Lustrum. Met welke partijen kunnen we gezamenlijk iets organiseren, zoals de NHC-dag? Maar er wordt gewaarschuwd voor de omvang van het organiseren van een congres. Voor een congres is ook steeds twee jaar voorbereidingstijd genomen. Het bestuur neemt de punten mee en beraadt zich opnieuw.

8. Rondvraag en sluiting

Hans Renes: het Netwerk Historisch Cultuurlandschap (NHC) is een stichting geworden. Dit netwerk heeft één keer per jaar een landelijke studiedag; 31 oktober is de volgende. De HG VU wordt hierdoor een meer regionale speler met iedere maand een lezing.

Hans deelt ook mee dat de Universiteit Utrecht sinds de invoering van de BaMa geen afstudeerrichting historische geografie meer heeft. Het minimum van 15 Masterstudenten per jaar is daarvoor niet haalbaar. Er worden wel twee vakken in de bachelor gegeven aan zo'n 50 studenten.

Aanwas van (jonge) leden voor de HG VU kan worden gehaald uit de master Erfgoed van Stad en Land aan de VU en uit de nieuwe Minor Archeologie en Landschap in Utrecht. Een andere mogelijkheid is de master Geocommunicatie (samenvoeging van geografie en communicatie met regionale geografie).

Na een uur wordt de ALV gesloten.

Bijlage II: Algemeen Jaarverslag 2008-2009

7 oktober 2008

ALV en

Lopende banden, Onderzoek naar de herbestemming van fabrieken en hoe oud-werknemers dit ervaren

Meike Sauter heeft zeer recent haar masteropleiding Social – spatial Analysis aan de Wageningen Universiteit afgerond met het onderzoek 'Lopende banden, Onderzoek naar de herbestemming van fabrieken en hoe oud-werknemers dit ervaren' en vertelde hierover. Het onderzoek belicht vooral de sociale kant van de herbestemming van industrieel erfgoed. Meike constateert dat de nadruk vooral ligt op het karakteristiek identiteitsvolle uiterlijk van de gebouwen en de nieuwe middenklasse die hier graag wil wonen. In de praktijk en in onderzoeken wordt er veel aandacht besteed aan de nieuwe groep gebruikers van het herbestemde erfgoed. Veel minder aandacht is er voor de oude gebruikers, de fabrieksmedewerkers. Mensen die vaak over veel kennis van het gebouw beschikken, maar voor wie de fabriek niet meer toegankelijk is na herbestemming. Meike interviewde verschillende fabrieksmedewerker en keek vooral naar de aspecten, kennis, verbondenheid en toegankelijkheid. Er waren 10 toehoorders.

11 november 2008

- **De drie kaartboeken van Marcelis van Oort: Rhenen opgemeten rond 1600**
- **Een vliegongeval met een tweedekker bij het Ingense Veer op 28 februari 1918**

Tijdens de lezingenavond van november kwamen twee sprekers aan bod.

Voor de pauze sprak **Martijn Storms** over de drie kaartboeken van Marcelis van Oort. Een belangrijke, en zeker de fraaiste, bron van gegevens over het vroegere grondbezit vormen de prekadastrale kaarten. Het zijn gedetailleerde, door bevoegde landmeters vervaardigde kaarten van stukken land. Soms werden de bladen over het grondbezit van één eigenaar ingebonden in een zogenaamd kaartboek. Martijn Storms is conservator kaarten en atlanten van de Universiteitsbibliotheek Leiden en voert in Utrecht een promotieonderzoek uit naar prekadastrale kaartboeken in Nederland. Drie van dergelijke boeken uit de periode rond 1600 bieden inzicht in het grondbezit in Rhenen. Ze zijn alle drie vervaardigd door de Utrechtse landmeter Marcelis van Oort. Het eerste kaartboek dateert van 1598 en is gemaakt in opdracht van het kartuizerklooster Nieuwlicht bij Utrecht. De twee andere kaartboeken maakte Van Oort in 1602 en hebben betrekking op het grondbezit van het gasthuis en van de Kerk en Vicarie van Rhenen. Uit het onderzoek bleek een duidelijke relatie tussen het vervaardigen van de kaartboeken en de Reformatie. Ook kwam naar voren dat perceelstructuren op zandgronden veel sterker aan verandering onderhevig kunnen zijn dan op klei- en veengronden.

Na de pauze sprak **Jan Maarten Doorman**, bestuurslid van de Historische Vereniging Oudheidkamer Rhenen e.o., over het vliegongeval in de Rijn vlakbij Rhenen op 28 februari 1918. Gedurende de Eerste Wereldoorlog zou de ontwikkeling van het vliegtoestel letterlijk een grote vlucht nemen. De vlucht die hier beschreven wordt eindigde echter abrupter dan de vlieger en de waarnemer lief was. Het toestel dat op weg was van het vliegveld Soesterberg naar de Belgisch Nederlandse grens bij Bergen op Zoom, kwam in een hevige sneeuw- en hagelbui terecht met als gevolg een onverwachte duikeling in de Rijn. De beide inzittenden werden ternauwernood gered van de verdrinkingsdood door snel handelen van omstanders. Het ongeval staat model voor de vele ongelukken die plaatsvonden in de pionierstijd van het vliegen. Eén van de inzittenden, de waarnemer J.W. Wijn (1891-1965), werd later verantwoordelijk voor de fototechnische dienst van de Luchtvaartafdeling. Deze Luchtvaartafdeling (voorloper van de huidige Koninklijke Luchtmacht) heeft door middel van deze fotodienst veel van Nederland vastgelegd in fotodocumenten. Tijdens het onderzoek naar het vliegongeval ontdekte de heer Doorman door een toeval unieke persoonlijke familiale beelden die algemeen historische waarde hebben! Er waren 16 toehoorders.

9 december 2008

- **De Agenda Landschap**
- **Erfgoedbalans**

De decemberlezing stond in het teken van rijksbeleid voor erfgoed en landschap. Er waren twee sprekers. Voor de pauze presenteerde **Patricia Braaksma** (ministerie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) de Agenda Landschap. De Agenda Landschap ligt eind november in de Tweede Kamer en is een aanscherping van het

huidige landschapsbeleid. De rol voor de burger en een duurzame financiering zijn speerpunten uit de Agenda. Tijdens de lezing werd de Agenda kort gepresenteerd en was er mogelijkheid tot discussie.

Na de pauze presenteerde **Henk Baas** (Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)) de in november verschenen Erfgoedbalans, waarin de RACM een overzicht geeft op nationale schaal van de drie thema's waarmee de nieuw gevormde rijksdienst zich bezighoudt: gebouwd erfgoed, cultuurlandschap en archeologisch erfgoed. Na een algemeen inleidend hoofdstuk over erfgoed en erfgoedzorg volgen hoofdstukken over de voorraad en de staat van het erfgoed in Nederland. Het vierde hoofdstuk in de Erfgoedbalans gaat over kennis en kennislacunes, het vijfde over publiek en educatie. Daarna volgt een hoofdstuk over ruimtelijke ontwikkelingen en een over beleid. In het laatste komen enkele specifieke actuele thema's aan de orde, zoals de effecten van het verdrag van Malta, Belvedere, herbestemming en instandhouding van monumenten en de financiering daarvan. De balans sluit af met een atlasdeel, waarin per provincie een aantal thema's in kaarten is weergegeven. Er waren 19 toehoorders.

13 januari 2009

GIS voor historisch landschapsonderzoek: Opzet en gebruik van een historisch GIS voor prekadastrale kaarten

Elger Heere (Universiteit Utrecht) luidde met zijn lezing over een historisch geografisch informatiesysteem het nieuwe jaar in. Voor zijn promotie deed Elger onderzoek naar de aspecten die komen kijken bij het opzetten van een historisch GIS (geografisch informatiesysteem). Deze aspecten hebben onder meer betrekking op de keuze voor het type historisch GIS, de achterliggende modellering van ruimte en tijd, de mogelijke doelstellingen van het systeem en de wensen en verwachtingen van gebruikers. Er werd een GIS opgezet voor de analyse en ontsluiting van prekadastrale kaarten. De hiervoor benoemde aspecten werden betrokken in het systeem volgens een calibratiemethode: uitgaande van een basis functioneel model werd steeds één van de aspecten toegevoegd, waarna het functioneel model werd bijgesteld. De (potentiële) gebruikers werden al vroeg in het proces betrokken. Doordat er een afwisseling plaatsvond tussen het toevoegen van theoretische aspecten en gebruikersaspecten ontstond een mooie wisselwerking tussen theorie en praktijk. Het onderzoek werd afgerond met een uitgebreide test van het systeem in een kartografisch laboratorium. Hierbij werden zowel de functionaliteiten van het systeem onderzocht alsmede de cognitieve aspecten van de gebruikers. Dit laatste houdt in dat is onderzocht welke strategieën testpersonen bedenken en welke handelingen hier vervolgens uit voortkomen. Hiervoor is gebruik gemaakt van de hardop-denk-methode, een methode waarbij testpersonen alles wat ze denken bij het uitvoeren van een taak, hardop moeten uitspreken. Dit werd opgenomen op audio- en videotape.

In zijn presentatie legde Elger de opzet van een historisch GIS volgens de calibratiemethode uit en liet hij het ontstane GIS zien. De nadruk lag op het gebruik van de hardop-denk-methode en de resultaten die dit heeft opgeleverd. Er waren 12 toehoorders.

10 februari 2009

- **Het Korea van Hendrik Hamel**
- **Erfgoed- en landschapseducatie**

Tijdens de lezingenavond van februari kwamen twee sprekers aan bod, met elk een bijzonder verhaal. Voor de pauze vertelde **Roel Mulder** (historicus en tekstschrijver) over ontdekkingsreiziger Hendrik Hamel (Gorinchem 1630 - 1692). Hendrik Hamel (1630-1692) was een van de 38 overlevenden van de schipbreuk van VOC-schip "De Sperwer", die in 1653 stuksloeg op de rotsen van Korea. Dertien jaar lang vertoefden Hamel en zijn maten gedwongen in dit kluisenaarsrijk, dat de grenzen hermetisch gesloten hield voor buitenlanders. Na hun ontsnapping schreef Hamel een journaal, dat het eerste en eeuwenlang het enige was, dat er in Europa over Korea bekend was. Inmiddels heeft Korea de man, die hun land voor het eerst bekendheid gaf in het westen, herontdekt. Hij staat er in de schoolboekjes, en heeft een eigen monument, museum en zelfs vuurtoren, terwijl De Sperwer als replica is nagebouwd. Waarom zijn de Koreanen zo door Hamel gefascineerd? En waarom komt Hendrik Hamel nu ook in Nederland weer in de belangstelling? Zijn geboortestad Gorinchem werkt inmiddels hard aan een Hamelmuseum waar zijn ontdekkingsreis wordt verteld. Zie <http://www.hamelhuis.nl/>.

De tweede helft van de avond stond in het teken van erfgoed- en landschapseducatie. **Eefje Smit** (medewerker Educatie en Publieksbereik van Landschap Erfgoed Utrecht (LEU)) vertelde over hoe 'saaie, taai en abstracte' onderwerpen van landschap, erfgoed, cultuurhistorie en historische geografie tastbaar en praktisch toepasbaar

worden gemaakt voor het onderwijs. Landschap Erfgoed Utrecht maakt lesmateriaal voor het gehele onderwijsveld, van basisschool tot en met de tweede fase en BVESector. De projecten worden toegeschreven naar de eigen omgeving en veel producten zijn zelfs lesstofvervangend. Doordat leerlingen in hun eigen omgeving aan de slag gaan, wordt de stof herkenbaar en tastbaar: Hoe is het landschap in jouw eigen omgeving ontstaan? Hoe herken je dat? Welke invloed heeft de industrialisatie gehad op jouw dorp? Hoe is de 'tijd nog tastbaar' bij jou in de buurt? Andere vragen, die in de onderwijsprojecten naar voren komen, zijn: Wat is erfgoed? Wat zou je willen bewaren? Wanneer is iets (stok)oud? Hoe werkt de Nieuwe Hollandse Waterlinie? Waarom staat die molen hier? Wat kan ik met een kasteel? Eens kijken of we ons eigen onderwijs nog herkennen! Er waren 11 toehoorders.

10 maart 2009

Tuin- en landschapsarchitecte Mien Ruys

De lezing van maart werd gehouden door tuinhistoricus en -ontwerper **Leo den Dulk**. Hij vertelde over zijn onderzoek naar tuin- en landschapsarchitecte Mien Ruys (1904-1999). Zij heeft grote invloed gehad op de ontwikkeling van de tuinarchitectuur in Nederland. Als een van de eersten zag zij de samenhang van haar vak met de architectuur. Haar motivatie ontleende Mien Ruys aan het vooruitstrevende gedachtegoed dat zij zich in de dertiger jaren eigen maakte. Zij heeft eveneens een aanzienlijke rol gespeeld in de waardering voor een goede keuze van het plantmateriaal. De tuinbezitter leerde zij het ruimtelijk effect en de schoonheid zien van schaduwplanten, bladplanten, planten met decoratieve vruchten en zaaddozen, in een tijd dat kleurige bloemperkjes nog de boventoon voerden. Begin jaren '50 kwam zij als eerste met het idee van standaard- of confectieborders, waardoor beplantingen van een hoge kwaliteit en consistentie voor een grotere laag van de bevolking bereikbaar zouden worden. In haar proeftuinen in Dedemsvaart heeft zij gedurende haar hele leven praktisch onderzoek verricht naar de toepassing van planten en dode materialen. Door haar vernieuwend gebruik van beide heeft Mien Ruys de vormgeving van tuinen decennia lang sterk beïnvloed. Er waren 19 toehoorders.

14 april 2009

Duizend jaar waterbeheer in de Stichtse Rijnlanden

Adriaan Haartsen (adviesbureau Lantschap) wilde ons in april vertellen over Duizend jaar waterbeheer in de Stichtse Rijnlanden. Vanwege technische problemen met de beamer begon zijn lezing ongeveer 20 minuten later dan verwacht, en na verloop van tijd bleek de verkeerde presentatie te zijn meegenomen. In de pauze werd het meegebrachte materiaal tot een samenhangend en nog steeds boeiend geheel herschikt dat noodgedwongen toegespitst was op het Land van Woerden, en dat zodanig was doorspekt met verwijzingen naar het thuisgebleven materiaal dat wij de origineel bedoelde lezing nog steeds graag eens zouden aanhoren. In opdracht van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden is een inventarisatie verricht van de belangrijkste watergebonden cultuurhistorische waarden. Dit watererfgoed is van groot belang voor de betekenis en de identiteit van het landschap. Het hoogheemraadschap zorgt voor het waterbeheer in het grootste deel van de provincie Utrecht. Het is opgericht in 1994, maar zijn voorgangers hebben al eeuwen zorg gedragen voor het onderhoud van dijken en het beheer van vaarwegen, sluizen en weteringen. De waterschappen en hoogheemraadschappen, waaruit De Stichtse Rijnlanden is voortgekomen, hebben een belangrijk stempel op het huidige landschap gedrukt. De bescherming tegen het hoge water op de rivieren, de zorg voor het peilbeheer in de binnendijkse gebieden, het in stand houden van vaarwegen en het gebruik van water als middel om vijandige legers de doortocht te ontzeggen, dat alles heeft ertoe geleid dat het landschap van nu tal van elementen bevat die te maken hebben met het huidige of vroegere waterbeheer. Dit watererfgoed, deze manier van omgaan met het water, maakt Nederland uniek in de wereld. Het gebied van de Stichtse Rijnlanden neemt hierin een bijzondere positie in. We vinden er imposante weteringen, die de basis vormden van de ontginning van moerassen en veengebieden. We vinden er de prachtige sluizen van Vreeswijk, die samen het intrigerende verhaal van de vaarwegen tussen Amsterdam, Utrecht en de Lek vertellen. En we vinden er de geheimzinnige Nieuwe Hollandse Waterlinie, waartoe niet alleen de forten, maar ook dijken, kades, kanalen en sluizen behoorden. Naar aanleiding van de inventarisatie is een boek verschenen met als titel 'Utrechts Water. Duizend jaar waterbeheer in de Stichtse Rijnlanden'. Over de omgang met het water, nu eens vriend, dan weer vijand, gaat dit boek. De omgang met het water, die het Sticht zijn unieke cultuurlandschap heeft gegeven. Er waren 18 toehoorders.

12 mei 2009

Veranderend Steenbakkerijlandschap

De lezing van mei vond plaats bij Het Utrechts Landschap op Landgoed Oostbroek in De Bilt en stond in het teken van het Veranderend steenbakkerijlandschap en met name de representatie en herbestemming ervan, toegespitst op de steenfabriek de Bosscherwaarden in Wijk bij Duurstede.

Voor de pauze sprak **Karin Stadhouders** (Stadhouders advies, cultuurhistorie en ruimtelijke ontwikkeling), over de beeldvorming over steenbakkerijen. Ook al vormden steenfabrieken eeuwenlang een karakteristiek beeld in het Nederlandse (rivieren-) landschap, ze hebben lange tijd weinig tot de verbeelding gesproken. Tot ver in de twintigste eeuw werden steenfabrieken voornamelijk genegeerd. Alleen op schoolplaten en in documentaires werd aandacht geschonken aan deze karakteristieke Nederlandse bedrijfstak. Vanwege het halfagrarische primitieve karakter gold de traditionele steenbakkerij eigenlijk niet als een 'echte' industrie en was er weinig neiging tot identificatie met dit stukje verleden. Blijkbaar passen ze niet in de esthetische idylle van het mooie Nederland. Omdat echter de meeste steenfabrieken ver van de bewoonde wereld in de uiterwaarden lagen, stonden ze niemand in de weg en werden na bedrijfsbeëindiging meestal niet onmiddellijk gesloopt. Pas vanaf de jaren negentig van de twintigste eeuw werden, met de opkomst van nieuwe visies op natuur (oerlandschap) en waterbeheer, de oude steenfabrieken op grote schaal gesloopt. Vanaf die tijd ontstond ook een tegenbeweging, eerst vooral onder een 'voorhoede' uit de creatief-intellectuele hoek. Pas de afgelopen jaren kunnen oude steenfabrieken zich verheugen in een actieve en groeiende belangstelling van erfgoedprofessionals, eigenaren en gebruikers, betrokken burgers en overheden.

Na de pauze sprak **Paul Vesters** (het Utrechts Landschap) over steenfabriek De Bosscherwaarden. Langs de Nederrijn en Lek tussen Rhenen en Vianen ligt een groot aantal steenfabrieken. De meeste produceren al lang geen stenen meer, maar rond 1900 waren aan weerszijden van de rivier zo'n vijftien fabrieken in volle productie. De Bosscherwaarden in Wijk bij Duurstede is één van de steenfabrieken waar de laatste steen al geruime tijd geleden werd gebakken. De in 1923 gestichte fabriek met ringoven en karakteristieke schoorsteen is tegenwoordig een beschermd rijksmonument. Het Utrechts Landschap heeft in opdracht van de provincie Utrecht en in overleg met de huidige eigenaar een toekomstplan voor fabriek en terrein ontwikkeld. Sommige gebouwen krijgen een functie als informatiecentrum, expositieruimte of cultuurpodium, andere gebouwen worden gesloopt. De Bosscherwaarden moet een snijpunt worden van cultuurhistorie (steenfabriek), cultuur (exposities en manifestaties), natuur (ecologische hoofdstuctuur) en landschap (uiterwaarden, rivier). De spanning tussen het fabrieksterrein enerzijds en de omringende natuur en landschap anderzijds zorgt voor een bijzondere ervaring en beleving. Helaas konden we dat niet ter plekke op de Bosscherwaarden ervaren, omdat de verbouwing inmiddels in volle gang is. We bezochten daarom het kantoor van Het Utrechts Landschap op Landgoed Oostbroek, waar Paul ons de plannen toelichtte. Er waren 25 toehoorders.

13 - 14 juni 2009

Weekendexcursie Rotterdamse Haven en Zuid-Hollandse Eilanden

De HG VU-excursie ging dit jaar naar gebieden waar de mens wel heel duidelijk een stempel op het landschap heeft gedrukt: havens en polders. We begonnen (na onverwachte omleidingen en twee onbedoelde traverses van de Maastunnel) bij de Sluisjesdijk in de haven van Rotterdam, daarna bezochten we Heijplaat (RDM, quarantaineterrein, zandstrand), Heenvliet, Hellevoetsluis (Droogdok Jan Blanken; waar we een erg interessante rondleiding kregen), Brielle, het Stenen Baak, en eindigden voor een diner en overnachting in het Badhotel te Rockanje. Op zondag bezochten we de Haringvlietsluizen, Goedereede, schurvelingen bij Ouddorp, de Statendam, Sommeldijk, Strijensas (met als impromptu extra een bezoek aan een luchtwachtoren), en als laatste de Scandinavische noodwoningen en inmiddels gesloten Suikerfabriek te Puttershoek. Twee deelnemers moesten laat afzeggen en een derde meldde zich laat aan, waardoor het aantal uitkwam op 17. De excursie werd georganiseerd door Patrick van Beek, Elger Heere, Louis Strous en Wendy van der Torre, met hulp van Thomas van den Berg, Patricia Braaksma en Michiel Purmer.

Bijlage III: Financieel jaarverslag 2008-2009 en Begroting 2009-2010

Begroting 2009-2010

Uitgaven	
Sprekers/ activiteiten	250,00
Zaalhuur	805,00
Secretariaat	300,00
Abonnement KvK	27,00
Betalingsverkeer	70,00
Website HGUVU	30,00
Reservering Lustrum 2010	100,00
Kosten onvoorzien	48,00
TOTAAL	1.630,00

Inkomsten	
Contributie	1.600,00
Rente	30,00
TOTAAL	1.630,00

Uitgaven en inkomsten 2008-2009

Uitgaven	Werkelijk	Begroting
Sprekers/ activiteiten	313,60	
Boekenbonnen voorraad	60,00	250,00
Zaalhuur	472,50	525,00
Secretariaat	196,22	
Postzegels voorraad	102,35	500,00
Abonnement KvK	26,14	27,00
Betalingsverkeer	63,66	50,00
Website HGUVU	28,56	100,00
Reservering lustrum 2010	200,00	100,00
Kosten onvoorzien	10,46	48,00
TOTAAL	1.473,49	1.600,00

Inkomsten	Werkelijk	Begroting
Contributie	1.705,00	1.680,00
Rente	33,81	10,00
TOTAAL	1.738,81	1.690,00

<i>excursie 09</i>	<i>2.092,12</i>
--------------------	-----------------

<i>excursie 09</i>	<i>2.091,50</i>
--------------------	-----------------

Overzicht rekeningen

Saldi rekeningen		
Rentemeerrekening	1-9-2008	1-9-2009
	1.936,61	4.300,00
Girorekening zakelijk	1-9-2008	1-9-2009
	2.237,21	354,13

Reserveringen

Reservering lustrum 2010	581,39
Res. publicatie 25 jaar HGUVU	500,00

Bijlage IV: Jaarverslag Webmaster

Digitale HG VU

De webmaster heeft het bestuur halverwege het jaar verlaten. Zijn taak is ad interim waargenomen door Louis Strous. Louis heeft als waarnemer de structuur van de website (hgvu.nl) niet veranderd. De belangrijkste dienstverlening aan de leden via de website is het digitaal aanbieden van (oude) ledenbrieven en de agenda. Wel zijn enige andere digitale initiatieven ontplooid:

- Alle email aan hgvu.nl, ongeacht welke naam voor “@ hgvu.nl” staat, komt binnen in één brievenbus, waartoe het hele bestuur toegang heeft. Aparte emailadressen zijn gedefinieerd voor de belangrijkste bestuursfuncties, zodat (bijvoorbeeld) de voorzitter een email kan sturen die als afzender [voorzitter @ hgvu.nl](mailto:voorzitter@hgvu.nl) heeft. Ledenbrieven worden verstuurd vanaf [ledenbrief @ hgvu.nl](mailto:ledenbrief@hgvu.nl), en emails met betrekking tot de jaarlijkse excursie vanaf [excursie @ hgvu.nl](mailto:excursie@hgvu.nl).
- In de praktijk is de webmaster de poortwachter en stuurt ontvangen emails door naar het privéadres van het toepasselijke bestuurslid of handelt ze zelf af (bijvoorbeeld spamberichten).
- We hebben een campagne gestart om de ledenbrieven voortaan digitaal te versturen en niet meer via de papieren post. Dit scheelt tijd en geld. Tot nu toe (2009-09-27) hebben zich 42 leden aangemeld voor digitale ontvangst van de ledenbrief. Wie zich niet aanmeldt voor de digitale ledenbrief, blijft hem vooralsnog per papieren post ontvangen. Aan nieuwe leden wordt alleen de digitale ledenbrief aangeboden.
- Met ingang van april 2009 stuurt de webmaster de ledenbrief in digitale vorm naar de leden die zich voor digitale ontvangst aangemeld hebben. De tekst uit de ledenbrief wordt per email verstuurd, met als bijlage het pdf-bestand dat overeenkomt met de papieren afdruk inclusief afbeeldingen.
- Ter ondersteuning van de organisatie van de jaarlijkse excursie creëerde Louis een wiki: een website waarin iedereen die toegang heeft pagina's kan toevoegen en veranderen, bijvoorbeeld over mogelijke excursiepunten, nog te regelen zaken, en de stand van aanmelding van deelnemers. Dit gaf alle organisatoren een gedeelde plek om informatie uit te wisselen. Deze excursie-wiki was afgeschermd met een wachtwoord zodat niet iedereen erbij kan.

De complete internetsite omvat nu 85 MB. Ons webabonnement staat gebruik tot 3000 MB toe.

Tussen 9 maart en 27 september 2009 heeft de HG VU 102 onpersoonlijke emails ontvangen met meldingen van loterijwinsten of erfenissen of voorstellen voor het (frauduleus) wegsluizen van geld, ter waarde van tientallen miljoenen euro's. Jammer dat ze allemaal nep zijn, anders hoefde de HG VU zich geen zorgen meer te maken over een huurverhoging. Louis vermoedt dat deze spamberichten zijn verzonden naar emailadressen die van de HG VU-website geplukt zijn. De verkozen webmaster zal er goed aan doen emailadressen op de website en in de digitale brieven minder eenvoudig te kopiëren te maken.

NB: Voor de digitale veiligheid hebben we in bovengenoemde e-mailadressen spaties rondom de @ gezet.

Bijlage V: Korte introductie van het voorgestelde nieuwe bestuurslid

Louis Strous

Ik (43) ben in 1994 gepromoveerd in de Natuur- en Sterrenkunde aan de Universiteit Utrecht op onderzoek naar magneetvelden aan het oppervlak van de Zon. Ik heb tussen 1989 en eind 2000 7½ jaar in de V.S. gewoond, waarvan 6 jaar als professioneel astronoom. Vanaf 2001 werkte ik in Delft bij een computerbedrijfje dat inmiddels overgenomen is door IBM. Daar ben ik nu software-architect. Ik heb brede interesse en werd rond 2003 eens door Patrick van Beek meegenomen naar een HGUVU-lezing. Spoedig daarna werd ik lid. Ik heb er nu 6 HGUVU-excursies op zitten, waarvan ik er 2 mee georganiseerd heb. Ik beheer een website (<http://www.astro.uu.nl/~strous/>) waar ik astronomische vragen van mensen beantwoord.